

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (15)

Datum
2023-02-09

Ärendebeteckning
555-47037-2022

Regeringskansliet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om Reviderat direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse - förslag från europeiska kommissionen. Svardsdag 2023-02-12

Er beteckning: M2022/01945

Länsstyrelsen Västra Götaland som också är vattenmyndighet för Västerhavets distrikt yttrar sig över Reviderat direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse - förslag från europeiska kommissionen.

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att direktivet utökas till att även innefatta skydd för människors hälsa, minskade utsläpp av växthusgaser, öka energihushållningen och förbättrad resursanvändning. Det finns ett behov att öka åtgärderna vid avloppsreningsverk, små avlopp och dagvatten. Länsstyrelsen har dock identifierat en rad konsekvenser av förslaget som vi redogör för nedan under respektive artikel.

Länsstyrelsen avstyrker följande förslag:

- Tätortdefinitionen i artikel 2.
- Förslaget i artikel 3 och 4 vad gäller krav på ledningsnät till gemensamhetslösningar för fastighetsägare med småskaliga avloppslösningar att anslutas till allmänt ledningsnät samt individuella lösningar och krav på samma reningskrav som gemensamhetslösningar.
- Generella kravet i artikel 7 med utsläppshalt av totalkväve på 6 mg/l.

Länsstyrelsens synpunkter på kommissionens förslag

- Förslaget är mycket detaljerat och har låg flexibilitet. Det innebär svårigheter att göra tillförlitliga bedömningar och tillämpningar utifrån lokala miljö- och hälsoproblem.
- Flera förslag är administrativt betungande och innebär stora ekonomiska konsekvenser för VA-huvudmän, VA-kollektivet och enskilda hushåll framför allt på landsbygden.
- Många åtgärder ska genomföras inom kort tid vilket kan leda till att kraven inte kommer att kunna uppfyllas.
- Det kommer att krävas omfattande resurser vad gäller administration och kvalitetssäkring av dataunderlag, tillsyn, tillsynsvägledning samt riskbedömningar för olika syften.
- Omfattande tillståndsprövningar/omprövningar kommer krävas för avloppsreningsverk för att tillgodose utökade krav på kväverening, mikroplaster och läkemedelsrening. Detsamma gäller för verksamheter som avleder icke-hushållspillvatten som måste omprövas vart sjätte år. Det kommer öka behovet av resurser inom prövning och tillsyn.
- Det nya tätortsbegreppet i kombination med artikel 18 kan ge svåröversiktliga och omfattande konsekvenser för Västra Götalands och Sveriges landsbygd, småbyar mm.
- Enskilda fastighetsägare med individuella lösningar kan komma att tvingas ansluta sig till gemensamma lösningar vilket strider mot 6§ Lagen om allmänna vattentjänster. Det kan förhindra utveckling och etablering på landsbygden då det innebär stora kostnader för enskilda fastighetsägare.
- Förslaget omfattar även krav på regelbunden provtagning av inkommande och utgående vatten vid avloppsreningsverket med analys av alla ämnen som listas i EU:s vattendirektiv, dricksvattendirektiv och slamdirektiv samt mikroplast. Många av dessa ämnen har aldrig använts i Sverige eller fasats ut sedan länge. Länsstyrelsen föreslår att VA-huvudmannen ska göra en bedömning av vilka ämnen som är relevanta att analysera vid respektive avloppsreningsverk. Detta ska ske efter samråd med tillsynsmyndigheten. Risk- och konsekvensbedömningar ska utföras.
- Kraven på minskade utsläpp av kväve och mikroföroreningar (mikroplast och läkemedel) innebär stor energiförbrukning och kemikalieanvändning. Det kan därför bli svårt att uppnå målet om energineutralitet.

- Det är osäkert om dagens laboratoriekapacitet räcker för de ökade kraven på provtagning. Det kan vara svårt att få fram metoder och kapacitet inom den föreslagna tiden.
- När det gäller artikel 7 anser Länsstyrelsen att fokus bör vara att åtgärder genomförs där de behövs, och att dessa är så långtgående som det är nödvändigt för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska följas. Resurserna för involverade parter är begränsade och bör riktas dit de gör mest nytta.
- I flera artiklar (ffa artikel 8 och artikel 18) beskrivs att medlemsstaterna ska genomföra riskbedömningar med avseende på hur utsläpp från avloppsreningsverk påverkar människors hälsa och miljön. Det är oklart hur de bedömningar som ska göras genom artikel 8 och 18 skiljer sig från varandra. Dessutom är det oklart hur dessa riskbedömningar förhåller sig till den riskbedömning som redan genomförs inom ramen för vattenförvaltningen (arbetet med ramdirektivet för vatten inklusive dess dotterdirektiv, prioämnesdirektivet och grundvattendirektivet), samt den riskbedömning som ska genomföras inom ramen för arbetet med dricksvattendirektivet. För att genomförandet ska bli resurseffektivt och miljömässigt relevant är det viktigt att dessa riskbedömningar har samma syfte och att tidplanerna är desamma.

En översyn av vilka övriga direktiv vars genomförande behöver samordnas med genomförandet av det reviderade avloppsdirektivet och vilka vattenmiljöer det är som ska skyddas behöver ske, så att detta blir konsekvent.

Risk för förseningar i uppnående av miljö kvalitetsnormerna för vatten

Länsstyrelsen ser en risk att de generella kraven på åtgärder och övervakning, kan försena insatser vid vattenförekomster som idag riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Det gäller särskilt om kraven är för kostnadskrävande och leder till liten miljönytta. Redan idag har tillsynsmyndigheterna svårigheter att genomföra insatser för att adressera avloppsreningsverk, ledningsnät och små avlopp som utpekats utgöra betydande påverkan. Ytterligare pålagor genom åtgärder baserat på generella krav, tvingar tillsynsmyndigheten till att prioritera. Det finns säkerligen tätorter och vattenförekomster där kraven i avloppsdirektivet och behovet att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten sammanfaller, men det är svårt att på förhand analysera i hur stor grad kraven sammanfaller.

Ammoniak- och nitratpåverkan som skäl till förbättrad/optimerad kväverening

Kväve behandlas i avloppsdirektivet endast som ett ämne som utgör källa till övergödning. Varken Artikel 7 eller Artikel 8 omnämner behov av kväverening utifrån förhöjda nivåer av de särskilda förorenande ämnena ammoniak och nitrat. Länsstyrelsen anser att detta behöver utvecklas och förtydligas i dessa artiklar. Vattenmyndigheternas nuvarande påverkansanalys visar att ammoniak från avloppsreningsverk utgör en risk för att god ekologisk status inte nås för ett 60-tal vattenförekomster i landet. Problemet är ofta påtagligt för mindre reningsverk utan kväverening som har relativt små vattendrag som recipient.

Fem- eller sexårscykler

Vattenförvaltningen arbetar i 6-årscykler, medan förslaget i avloppsdirektivet är att 5-årscykler införs. Detta gäller till exempel riskbedömningen (artikel 8.2) och implementeringsprogram (artikel 23). Arbetet skulle förenklas om sexårsintervall gällde även för avloppsdirektivets delmoment.

avloppsdirektivets delmoment.

Artikel 2 Definitioner och begrepp

Förslaget innehåller det nya begreppet *icke-hushållspillvatten* vilket delvis sammanfaller med vatten från serviceinrättningar och som omfattas av begreppet hushållspillvatten. Den överlappande definitionen av begreppen medför att det är svårt att förstå omfattningen vid tillämpning av vissa artiklar i direktivet. Detta riskerar leda till begreppsförvirring och olika tolkningar vid rapportering och genomförande.

Artikel 2, 3 och 4 Tätortsdefinition, ledningsnät, krav på anslutning, minst sekundär rening eller individuella lösningar

Det nya tätortsbegreppet definieras i förslaget till 10 pe (personequivallenter) per hektar. Ett fåtal hus inom en hektar kan därför betraktas som en tätort. Dessutom kan det tolkas så att det är den maximala genomsnittliga veckobelastningen som räknas, dvs om belastningen överstiger 10 pe per hektar under en vecka räknas det som en tätort. I kombination med artikel 18 där det framgår att om recipienten bedöms vara känslig ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt, ska även tätorter under 1 000 pe ha ett ledningsnät och sekundär rening.

Detta kan ge svåröversiktliga och omfattande konsekvenser för Västra Götalands landsbygd, småbyar, randbebyggelse längs vägar. Även små orter med återkommande sammankomster (som festivaler) kan gå in under begreppet.

En ny ändring i lagen om allmänna vattentjänster medger fler möjligheter till individuella och privata gemensamhetslösningar för vatten- och avlopp. Förslaget till avloppsdirektiv innebär i stället att fler abonnenter med småskaliga avloppslösningar kommer att behöva anslutas till allmänt ledningsnät. Sverige har i dag möjligheter att kräva kommunal anslutning av både miljö- och hälsoskäl där det anses finnas skäl för det. I bedömningarna tar man med dricksvattnets kvalitet och kvantitet samt känsligheten ur övergödningssynpunkt för närliggande recipient. Dessutom har Sverige infört kravet om vattentjänstplaner som säkrar upp en långsiktig hållbar VA-lösning som ska bedömas ur miljö- och hälsosynpunkt.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har inventerat potentiella §6-områden enligt lagen om allmänna vattentjänster. De är ca 1 000 i länet. Det är svårt att bedöma vilka av dem, eller om mångdubbelt fler områden, kommer att falla under förslagets tätortsbegrepp och krav på ledningsnät. Klart är att det kan få stora konsekvenser både för kommuner och fastighetsägare.

De individuella lösningarna och kravet på att de ska ha samma reningskrav som den gemensamma lösningen kommer att innebära orimliga kostnader för hushållen som inte kommer att stå i proportion till miljönyttan. Det kan i sin tur leda till avfolkning och/eller försämrade möjligheter att utveckla landsbygden. Krav på att det individuella systemet ska ha minst samma reningsnivå som den gemensamma anläggningen kan vara svårt att kontrollera för markbaserade system (infiltration och markbäddar). För konventionella reningsverk för mindre än 2000 pe vore det en fördel att tillämpa sekundär rening i känsliga områden där det är en hög näringsbelastning.

Krav på registerhållning för de individuella lösningarna kommer medföra stora konsekvenser för kommunerna i fråga om tillsynsbehov och registerhållning. Påtagliga konsekvenser kommer att uppstå för nationella myndigheter kopplat till ökad tillsynsvägledning och säkerställande av system för att samla in och tillhandahålla data. Den föreslagna tiden till 31 december 2030 är för kort och bedöms ej genomförbar.

Artikel 4 Individuella lösningar

Anslutning av små avlopp till kommunala VA-nätet har pågått under flera årtionden. Det är en utveckling som bland annat gör att dåligt fungerande små avlopp åtgärdas. Inför utformning av Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2022–2027 har Vattenmyndigheterna bedömt att omkring 74 000 avlopp behöver åtgärdas för att miljökvalitetsnormerna för vatten avseende ekologisk status (övergödning) ska kunna följas. Omkring 1 500 av dessa ska enligt kommunerna anslutas till kommunalt VA. Utifrån befintliga underlag är det svårt att bedöma om dessa sammanfaller med eventuella åtgärder till följd av krav i avloppsdirektivet. Det är därför inte möjligt att bedöma den miljömässiga nyttan med ändringarna i form av uppfyllelse av vattenförvaltningens miljökvalitetsnormer.

Artikel 5 Krav på integrerade planer för avloppsvattenhantering

Det finns olika typer av avloppsplaner idag; förnyelseplaner, dagvattenplaner, utbyggnadsplaner, VA-planer och vattentjänstplaner. Länsstyrelsen har inget emot att avloppsplaner ska upprättas, men det är oklart vilka tätorter över 10 000 pe som kommer omfattas av krav på att upprätta avloppsplaner och därmed övervakning. Bedömningen ska göras beroende på om dagvattenutsläpp och bräddning utgör en risk för människors hälsa eller miljön. Det är också oklart vilka ämnen som ska övervakas eller vilka krav som gäller på provtagningsfrekvens och metodik. Det gör det svårt att överblicka konsekvenser. Antalet mätpunkter (dagvattenutsläpp och bräddpunkter) kan bli extremt många, svårgenomförbara och analyskostnaderna dyra enbart sett till Västra Götaland. Miljönyttan av provtagning kan ifrågasättas då modellering av utsläpp i stället bör kunna användas som metod för belastningsövervakning.

Dataset för redovisning av övervakningsresultat ska tas fram till 31 december 2025 och hållas tillgängliga för kommissionen. Tiden är knapp tilltagen för att få ett rapporteringssystem på plats.

Vad gäller koppling till vattendirektivet och de relevanta dotterdirektiven anser länsstyrelsen särskilt att punkt 2 c) i artikel 5 är viktig. Målnivåer/utgångspunkter bör vara samstämmiga i de olika direktiven inför ländernas arbete med direktivuppfyllelse och framtagande av åtgärdsprogram. Bristande samstämmighet leder till

koordineringssvårigheter för de parter som är involverade i implementeringen och därmed ineffektivitet.

Även Punkt 1 framstår som behövlig, även om den inte refererar till vattendirektivets mål som grund för åtgärder. I tätorter >100 000 saknar sådan referens troligen betydelse då urban markanvändning torde utgöra en betydande påverkan i alla fall. Det är därför rimligt att anta att dagvattenåtgärder behövs i alla tätorter >100 000.

Dagvatten (urban markanvändning) identifieras redan idag i vattenförvaltningens påverkansanalys som en bidragande orsak till att vattenförekomster riskerar att inte nå god status. Det gäller både näringsämnen som orsakar övergödning samt miljögifter (prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen). Påverkansanalysen görs i princip för alla vattenförekomster. Tätortsstorlek begränsar inte analysen. Det finns genom påverkansanalysen en grund för att ta fram en lista på tätorter som ska omfattas av kravet på IUWMPs (Integrated urban wastewater management plans).

Dagens miljöövervakning är inte tillräckligt utbyggd avseende miljögifter. Dagens påverkansanalys kan därför ge en underskattning av det verkliga behovet av att åtgärda dagvatten från tätorter 10 000 - 100 000 pe.

Vattenmyndigheterna har beräknat hur stort åtgärdsbehovet är från olika punkt- och diffusa källor. För till exempel fosfor är det totala åtgärdsbehovet som kopplas till dagvatten 30–80% (varierar mellan distrikt) av reningsverkens åtgärdsbehov. IUWPS kan även behövas för tätorter <10 000. Den aktuella påverkansanalysen visar att urban markanvändning är utpekad som betydande påverkanskälla för många vattenförekomster som är påverkade av tätorter mindre än 10 000 pe.

Artikel 3 och 6 Sekundär behandling biologisk rening

Alla tätorter med 1000 pe eller mer ska ha ett gemensamt ledningsnät samt minst sekundär rening jämfört med dagens krav på 2 000 pe eller mer. Sannolikt har tätorter med 1000 pe redan idag ett gemensamt ledningsnät med avloppsrening. För tätorter mellan 1 000 och 2 000 pe kan dock krav på ytterligare anslutningar av fastigheter bli aktuellt (de som ligger i närhet av tätorterna), utökade provtagningar samt krav på sekundär rening i de fall det inte finns.

Det är inte känt vilka reningsverk under 1000 pe som också kommer att bedömas vara aktuella för krav på långtgående rening efter en riskanalys. Det är också oklart vem som ska göra en sådan riskanalys. Genomförande av förslaget innebär ett ökat behov av tillsynsvägledning, tillsynsansvar och övervakningsansvar för Länsstyrelsen.

Artikel 7 Tertiär rening fosfor och kväve

Förslaget gällande kväverening kan innebära stora ekonomiska konsekvenser för Västra Götalands kommuner. Naturlig retention får inte längre tillgodoräknas, enligt förslaget. Det finns också en osäkerhet om årsmedelvärden får tillämpas eller om gränsvärden per provtagningstillfällen ska gälla. Dessutom föreslås att kvävekraven skärps till 6 mg/l. Inget av avloppsreningsverken i Västra Götaland har så låga begränsningsvärden i sina tillstånd. Det betyder att samtliga kommer att behöva tillståndsprövas. De flesta av reningsverken kommer troligen att behöva byggas om och ändra sin reningsteknik. Det är tveksamt om det ens är möjligt för avloppsreningsverken att stadigvarande klara så låg halt som 6 mg/l N-tot under vintrarna då kvävereningsbakterierna inte växer ordentligt i kalla temperaturer. Uppvärmning av inkommande avloppsvatten till reningsverken är extremt energikrävande, vilket är ytterligare ett skäl till att förslaget kan vara omöjligt eller orimligt. För Länsstyrelsens del skulle det också krävas ökade resurser under många år för att klara den ökade arbetsbelastning förslaget innebär.

Det kan också innebära att företag med stora kväveutsläpp som idag är kopplade till avloppsreningsverken tvingas kopplas från avloppsreningsverken för att reningsverken ska klara kraven. Flera avloppsreningsverk i de innersta delarna av Västra Götaland har recipient i vattensystem med stora sjöar innan utsläppen når kusten och därmed betydande retention. Enligt förslaget ska inte denna retention kunna tillgodoräknas. Kostnaden för skärpta kvävekrav gentemot i praktiken redan erhållen effekt genom naturlig retention ger inte miljönytta. Tvärtom krävs ökad energiåtgång och tillsats av kemikalier, något som det nya avloppsdirektivet vill begränsa.

Länsstyrelsen anser att kvävekravet på 6 mg/l oavsett geografisk placering inte är flexibelt. Kostnaden motsvarar inte miljönyttan och bör i stället anpassas efter lokala förhållanden samt att retention fortsättningsvis ska kunna tillämpas. Även mindre orter kan komma att omfattas av utsläppskraven efter riskbedömning, enligt förslaget. Vem som ska göra riskbedömningen är oklart. Konsekvenserna kan bli stora och är svåra att överblicka.

Dataset för redovisning av övervakningsresultat ska tas fram till 31 december 2025 och hållas tillgängliga för kommissionen. Tiden är knappt tilltagen för att få ett rapporteringssystem på plats.

Länsstyrelsen instämmer i bilden att avloppsreningsverk fortfarande utgör en av påverkanskällorna som bidrar till att vattendirektivets miljökvalitetsnormer inte nås på grund av övergödning. Åtgärder har vidtagits och gör att avloppsreningsverk överlag presterar tämligen väl i förhållande till gällande krav enligt avloppsdirektivet. Det gäller i synnerhet fosfor. Kraven på åtgärder inom vattenförvaltningen följer av riskbedömningen som innefattar en identifiering av påverkan, klassificering av vattnets status, och en bedömning av risk att inte nå god ekologisk status till nästa cykels slut. För kustvatten anses både kväve och fosfor vara begränsande näringsämnen. Klassificeringen av status görs genom en sammanvägning av klassificeringen av fosfor och kväve till en bedömning av statusen på kvalitetsfaktornivå - näringsämnen. För inlandsvatten anses fosfor vara begränsande och är den parameter som ingår i bedömningen.

I vattenförvaltningens perspektiv har därför inga åtgärdsbehov avseende kväve identifierats vid inlandsvatten om det inte krävts för att åstadkomma en behövlig kväveminskning i en kustvattenförekomst. Vid inlandsvatten har enbart åtgärdsbehov avseende fosfor identifierats. Åtgärdsbehoven kvantifieras med hänsyn till de belastningsminskningar som behöver åstadkommas i hela avrinningsområdet. Det innebär att de åtgärder som till sist identifieras som möjliga bara är så långtgående som krävs för att god status ska nås. Åtgärdsarbetet blir på så vis effektivare än om samma krav ställts vid alla verk i hela avrinningsområdet, eller om man ställt krav endast utifrån det behov som kan finnas lokalt vid en enskild vattenförekomst. Sammantaget finns ett fortsatt stort behov av åtgärder för att minska fosforbelastning till sjöar och vattendrag. För kväve finns behov av åtgärder i framför allt i större delen av Södra Östersjöns och Norra Östersjöns kustvatten, där behov av kväveåtgärder kan finnas även i inlandsvatten med avrinning till de aktuella kustvattnen. I Västerhavets distrikt är statusbedömningen och behoven av kväveåtgärder osäker för de flesta kustvattenförekomsterna och kan ändras med ny kunskap.

Nuvarande kunskap pekar snarare än generella kvävekrav på behov av fortsatt arbete med att anpassa kravställan i de enskilda fallen, till miljökvalitetsnormerna för vatten och till de förutsättningar som i övrigt råder och påverkar åtgärds genomförande, t ex kallt klimat och retention.

Artikel 8 Kvävrensning

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget att direktivet ska kompletteras med krav på kvävtät rening (avancerad rening/quaternary treatment) i vissa fall.

Länsstyrelsen ställer sig däremot frågande till hur riskbedömningen som ska göras enligt artikel 8(2) förhåller sig till den riskbedömning som görs inom vattenförvaltningen, samt den riskbedömning som ska göras enligt 2020 års dricksvattendirektiv.

Länsstyrelsen ser att de riskbaserade kraven på kvartär rening eller rening av mikroföroreningar för reningsverk med tillstånd till färre än 100 000 anslutna kan innebära betydande ökning av resursbehovet hos Länsstyrelsen för att klara den ökade arbetsbelastningen. Arbetet omfattar både tillståndsprövningar av avloppsreningsverk, tillsyn av avloppsreningsverk, tillsynsvägledning till kommunerna och arbete med att göra riskanalyser och identifiera känsliga områden. Dessutom krävs ett omfattande administrativt arbete med datahantering. Utifrån riskanalysen kan krav omfatta hur små tätorter som helst, vilket Länsstyrelsen anser är orimligt då kostnaderna för investering och drift samt energiåtgången vida överstiger den miljönytta som uppnås. Länsstyrelsen har inga invändningar mot att reningsverk med fler än 100 000 pe anslutna kommer att omfattas av krav på rening av mikroföroreningar. Dock är tiden för implementering kort.

Det är viktigt att de riskbedömningar och det arbete som ska genomföras blir så resurseffektivt som möjligt. Länsstyrelsen bedömer att det mest resurseffektiva arbetssättet är att samma riskbedömningar kan användas i flera direktiv, och att tidsplanerna för riskbedömningarna sammanfaller.

Artikel 11 Energikartläggning och energineutralitet

Länsstyrelsen är positiv till att man stegvis reglerar mängden energi som avloppsreningsverken själva ska producera så att de år 2040 sammantaget ska producera lika mycket energi som de som kollektivt förbrukar på årsbasis. I dag saknas det separat statistik om reningsverkens energianvändning. Det kan därför vara svårt att bedöma målet om energineutralitet. Det kan också bli svårt att klara uppsatta mål då utökade reningskrav för kvävereduktion och mikroföroreningar som läkemedel och mikroplaster kräver stora mängder energi.

Artikel 14 och 21 Hantering av icke-hushålls-avloppsvatten och övervakning

Länsstyrelsen är positiv till ett ökat fokus på uppströmsarbete, som bidrar till att föroreningar hejdas vid källan och som följer principen att förorenaren ska betala.

En följd av Artikel 14.2 kan bli att revidering av befintliga tillstånd krävs. För den svenska implementeringen bedömer länsstyrelsen att det är viktigt att tydliggöra vem som ansvarar för att initiera en sådan omprövning. Redan idag får omprövning av verksamheter ske enligt MB 24 kap 5§, till exempel om verksamheten medverkar till att en miljökvalitetsnorm inte följs (punkt 2). Detta är dock något som sällan eller aldrig sker i praktiken.

Vid implementeringen i Sverige är det också viktigt att det tydliggörs hur utsläpp och avlopp från verksamheter som inte längre får släppa till avloppsreningsverk ska behandlas. Vilka krav kan ställas på rening innan utsläpp till recipient? Det är viktigt att de nya bestämmelserna i praktiken inte leder till ökande utsläpp till miljön, att vattenkvaliteten försämras och att möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna för vatten äventyras.

Kommissionens förslag att tillstånd ska krävas för alla verksamheter som ansluts till spillvattennätet, med omprövning vart sjätte år, skulle medföra en kraftigt ökad arbetsbelastning för Länsstyrelsen som det i dag saknas resurser till. Det är oklart vilka verksamheter som ska omfattas och vilken myndighet som ska utfärda tillstånd.

Förslaget omfattar även krav på regelbunden provtagning av inkommande och utgående vatten vid avloppsreningsverket med analys av alla ämnen som listas i EU:s vattendirektiv, dricksvattendirektiv och slamdirektiv samt mikroplaster. Detta innebär ett mycket stort antal ämnen. Kostnaden för analyserna för varje provtagning kommer att uppgå till betydande summor. Det är också tveksamt om det finns laboratoriekapacitet i Europa för att hantera analyserna. Kravet omfattar ämnen som t.ex. bekämpningsmedel som vanligen inte förekommer i avloppsvatten, ämnen som aldrig använts i Sverige eller fasats ut för tiotals år sedan. Länsstyrelsen föreslår därför att en bedömning av vilka ämnen som är relevanta att analysera vid respektive avloppsreningsverk ska göras av VA-huvudmannen efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Artikel 15 och 20 Återanvändning av vatten och slam

Länsstyrelsen ser positivt på att kommissionen vill främja användandet av avloppsslam som gödsel. Det är dock inte möjligt att bedöma om kraven på återvinning av fosfor och kväve från slam är genomförbara då kommissionen ska fastställa miniminivåer genom delegerade akter. Det finns risk att kraven medför omfattande administrativt arbete för Länsstyrelserna.

Om samtliga reningsverk ska rena vatten till kvalitet för återanvändning på jordbruksmark kommer detta att medföra omfattande kostnader för kommunerna.

Artikel 17 Övervakning av smittämnen och antimikrobiell resistens i avloppsvatten

Förslagen som rör övervakning av smittämnen och antibiotikaresistens innebär ett nytt uppdrag som ställer stora krav på samordning mellan olika aktörer inom va-sektorn och smittskydd, samt vägledning från myndigheter. Uppbyggnaden av strukturer för provtagning, insamling och analys av prover samt insamling, analys och rapportering av data kräver omfattande administrativa och ekonomiska insatser.

För svenskt vidkommande innebär förslaget att uppdraget blir betydligt mer omfattande vad gäller åiterrapportering till EU.

Artikel 18 Riskhantering och hantering

I svensk vattenförvaltning har vi inte statusklassat utifrån mikrobiell påverkan, underlag saknas därför för att göra en riskbedömning.

Enligt artikel 18.1 ska medlemsstaterna identifiera risker orsakade av utsläpp av avloppsvatten från urbana miljöer på miljön och människors hälsa, åtminstone relaterat till dricksvattenförekomster, badvattenkvaliteten mm.

Det är oklart hur detta skiljer sig från eller kompletterar de föreslagna bestämmelserna enligt artikel 8.2 (se länsstyrelsens kommentarer på artikel 8).

Länsstyrelsen noterar också att i denna artikel nämns bara ekologisk status, inte kemisk status inom ramen för vattendirektivet. Om artikeln ska kvarstå bör den också kompletteras med risker relaterade till kemisk ytvattenstatus.

Artikel 19 Tillgång till sanitet

Förslaget handlar om att tillgång till sanitet för utsatta grupper ska förstärkas, särskilt för sårbara eller marginaliserade grupper. Tillräcklig, gratis och trygg tillgång till sanitetslösningar, särskilt för kvinnor, ska uppmuntras i tätorter >10 000 pe. De administrativa och ekonomiska konsekvenserna kommer inte att påverka Länsstyrelsen eller våra verksamhetsutövare. Länsstyrelsen framhåller att tillgången till rent vatten och sanitet är en mänsklig rättighet, samt understryker vikten av funktionsanpassade sanitetslösningar.

Artikel 21 Övervakning och rapportering

Förslaget innebär att övervakning och rapportering kommer att utökas påtagligt utifrån den nuvarande omfattningen i direktivet. Inom ett flertal områden kommer detta innebära helt nya krav. Endast en liten del av den data som efterfrågas i förslaget rapporteras i dag in i den svenska miljörapporteringsportalen (SMP).

Övervakning av mer än 70-talet parametrar listade i relaterade direktiv inom vattenområdet ger ökade kostnader till begränsad nytta.

Länsstyrelsen anser att det skulle göra större nytta om ett urval av ämnen som faktiskt kan tänkas tillföras vattenmiljön via avloppsreningsverk kontrolleras.

Detta kan komma att kräva mycket resurser, både för VA-huvudmän, VA-kollektivet och hushållen, offentlig sektor och företag. Övervakning och tätare provtagning belastar också miljön då det innebär ett ökat res- och transportbehov och analyser av prover medför en högre energiförbrukning.

Länsstyrelsen ställer sig även frågande till kravet på kontroll av dagvattenutsläpp så som kravet är utformat i artikeln. Kontroll av dagvattenutsläpp sker generellt sett inte i Sverige idag vilket till stor del beror på svårigheten att identifiera lämpliga mätpunkter. Mätning av bräddning på kombinerade avloppsledningsnät sker oftast genom modellering och i vissa fall flödesmätning. En provtagning enligt förslaget, där det ställs krav på provtagning av koncentrationer av specifika ämnen, kommer att leda till stora kostnader. Det framkommer inte i förslaget om provtagning skall ske vid alla utsläppspunkter eller enbart utvalda. Bräddning är en tillfällig störning och innehållet i bräddat vatten kommer att skilja sig åt mellan bräddtillfällen. Det gör att denna typ av provtagning inte blir representativ om den inte utförs kontinuerligt, vilket i sin tur bidrar till de höga kostnaderna. Det finns

idag en kunskapslucka om hur stor påverkan bräddningar från ledningsnät medför. Mer kunskap krävs inom detta område. Länsstyrelsen ser därför inte rimligheten i att utföra kontroll i den omfattningen som förslaget kräver.

Artikel 25 Rätt till domstolsprövning

Sanktioner, och särskilt ekonomiska sanktioner, finns inte i bestämmelserna idag och kravet kan komma att leda till konsekvenser vid överträdelser. Regeln om skadestånd kopplat till avloppsreningsverk som föreslås i direktivet kan innebära en stor osäkerhet för verksamhetsutövarna.

Bilaga 1

Part B – Discharge from urban wastewater treatment plants to receiving waters

I punkt 6 anges att strängare krav ska gälla i de fall där det behövs för att följa kraven enligt ramdirektivet för vatten, havsmiljödirektivet, prioämnesdirektivet och badvattendirektivet.

Länsstyrelsen ställer sig bakom detta, eftersom detta behövs för att medlemsstaterna ska kunna följa kraven i ovanstående direktiv. Länsstyrelsen saknar dock referenser till dricksvattendirektivet och grundvattendirektivet i denna punkt.

Bilaga 2

Länsstyrelsen instämmer i att det är bra att kustvattenrecipienternas vattenutbyte tas med i känslighetsanalysen för hur långtgående reningskrav som ska ställas. I Sveriges arbete med att peka ut avloppsreningsverks känslighet för brist på fällningskemikalier har Vattenmyndigheterna tillsammans med länsstyrelserna använt en modell för att identifiera vad som skulle kunna vara användbar i detta sammanhang. Ett underlag som skulle kunna vara användbart är den modell för att identifiera vilka avloppsreningsverk som har känsligast recipienter som har tagits fram i det nationella arbetet att prioritera landets samtliga reningsverk vid en brist på fällningskemikalier

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen anser att det är positivt att direktivet även kommer omfatta skydd för människors hälsa, minskade växthusgasutsläpp, bättre resursanvändning, minskade utsläpp av växthusgaser samt att öka energihushållningen.

Länsstyrelsen anser att förslaget är mycket detaljrikt, har låg flexibilitet, innebär tunga administrativa konsekvenser för såväl va-huvudmän och myndigheter och har för korta genomförandetider.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Lisbeth Schultze med handläggare Kirsti Lindemark Jansson som föredragande. I den slutliga handläggningen har limnolog Ragnar Lagergren, avdelningschef Sandra Brantebäck, och enhetschef Malin Årebäck medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.